بەرگی یەکەم

ئینسایکلۆپیدیای گشتی

پاسین صابر صالح

24416

چاپی دووەم

Preview sample - page 1 of 5 - Soran University Academic Digital Library

ئینسایکلۆپیدیای گشتی

بەرگی یەکەم

یاسین صابر صالح

چاپی دووەم

سلێمانی - ٢٠٠٩

Preview sample - page 2 of 5 - Soran University Academic Digital Library

پێشەکی:

لە جیاکردنەوەو ناسینی نەتەوەو کۆمەڵگاکاندا.. زمان دەبێتە یەکەمین ناسنامەی نەتەوە، و لایەنێکی گرنگی ڕۆشنبیرییە، و شێوازی لەیەکگەیشتن و گەیاندنی بیر، و ئامرازێکی دەربڕینی هەستو سۆزو ئارەزووە. هەروەها بەرهەمێکی شاکاری ژیاری مرۆڤیشە، کە ئێمەی لە ئاژەڵ جیاکردۆتەوە. جوانی زمانیش لە شێوازە ئەدەبییەکاندا دەگاتە لوتکەی بەرزو کاردەکاتە سەر هەستو سۆزی مرۆڤ.

هەموو نەتەوەکانی سەر ئەم گۆی زەوییە، لە پێناوی خزمەتکردن و گەشەکردنی زمان و کلتوورەکەیدا.. هەنگاوی گەورەی ناوە، تاکو لە کاروانی ڕۆشنبیری نەتەوەکانی تری جیهان دوانەکەوێت و دانەبڕێت. زمان و ئەدەبیش وەکو هەموو شتێکی تر.. پێویستی بە پێشخستن و چاککردن هەیە، بە هۆی کۆشش و هەوڵدانی نووسەران و خەمخۆرانیەوە.. ڕۆژ بە ڕۆژ پێشدەکەوێت و دەوڵەمەندتر دەبێت و گەشەدەکات. تاکو باش خزمەت بکرێت، باشتر پەردەسێنێت و بەرزدەبێتەوە. بە پێچەوانەشەوە گەر فەرامۆش بکرێت.. دوور نییە لەناونەچێت و کوێر نەبێتەوە، و زمانێکی بەهێزی تر جێی نەگرێتەوە. هەر نەتەوەیەک بایەخ و نرخی زمانەکەی خۆی بزانێت، و جگەرسۆزی بکات بۆ پێشخستنی.. نەک هەر لە فەوتان ڕزگاری دەکات.. بەڵکو دەبێتە زمانێکی بەهێزی زیندوو، و هەمیشە بە نەمری ئەمێنێتەوە. هەروەها زمان ناسنامەی ئەو گەل و نەتەوەیەیە، کە قسەی پێدەکات، و یەکێکە لە بنەما سەرەکییەکان، و تاکە ئامرازێک و فاکتەرێکی گرنگی دروستبوونی نەتەوەیە، کە پێی دەناسرێتەوە، و لەوانی تری جیادەکاتەوە. دیسان زمان بە بەردێک لە بناغەی دامەزراندنی شارستانێتی دادەنرێت، وەکو (جۆرج سارتۆن) دەڵێت (چەند بیری لێبکەیتەوە، و مێشکی خۆت ماندوو بکەیت، ڕەنگە بتوانی بیسەلمێنیت کە شارستانێتی بەبێ خوێندن و نووسین دێتەدی، و مرۆڤیش دەتوانێت ماوەیەک لە ژیانی خۆیدا بەبێ خوێندن و نووسین بژی، بەڵام هەرگیز ناتوانێت ئەو ماوەیە بەبێ بوونی زمان بەسەربەرێت، چونکە زمان بناغەی دامەزراندنی شارستانێتییە، و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ دەبێتە خۆراکێکی بە پیتو وزەی ئەو شارستانێتییە)[1].

بۆ پێشخستنی زمان و کلتور.. گەلێ ڕێگا هەیە، یەکێک لەوانە پێکهێنانی ئینکسلۆپیدیایە (دائرة المعارف- موسوعة)، کە بواڕێکی زۆر گرنگ و ڕۆشنە، هەموو جۆرە بابەتو زانیارییەک دەگرێتە خۆی. ڕووی گەش و ئاستی ڕۆشنبیری ئەو نەتەوەیە دەردەخات. واتە بریتییە لە شێوەیەکی بانکی زانیاری، کە بواڕی پسپۆڕی جیاجیا.. لەخۆدەگرێت. ئەو ڕاستییانەش کە لە ئینسکلۆپیدیادا تۆمارکراوە.. ڕاستییەکی زانستییە.

«مامۆستا کەمال جەلال غەریب دەڵێت: (دەرکەوتنی ئینسکلۆپیدیا لە میللەتێکدا، بە ڕووداوێکی گرنگ لە مێژووەکەیدا دادەنرێت، چونکە قۆناغێک لە قۆناغەکانی پێگەیشتنی ڕۆشنبیری ئەو میللەتە دەردەخات) هەروەها دەڵێت: (ئینسکلۆپیدیا ئەو کتێبانەن کە ڕاستییەکان و ڕووداوەکان و زانستییەکانی زانیاری مرۆڤایەتی دەگرنەخۆ.. دەتوانێت وەڵامی خێرا بۆ هەندێک پرسیار بداتەوە، دەیەوێت ببێتە سەرچاوەیەک بۆ هەموو ئەو زانستیانەی کە خوێنەر دەیەوێ).

دیسان دەڵێت: (لە دانانی ئینسکلۆپیدیادا هەوڵدراوە کە هەموو شتێک بێت بۆ هەموو کەسێک. ئەو ئەرکەی کە دراوە.. مەزنە، بەڵام ئەنجامەکەی نازانرێت. کەس نازانێت کە کاری تایبەتی ئینسکلۆپیدیا بەسەر بیروڕاو ڕەفتاری مرۆڤێکی تایبەتیدا چییە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەتوانین بڵێین هیچ چارە نییە، دەبێت ئینسکلۆپیدیا کاربکاتە سەر خەڵک)[2].

گەلە پێشکەوتووەکانی جیهان، بابەخێکی زۆریان داوە بەم لایەنە گرنگە، و لە هەموو بوارەکاندا چەندین ئینسکلۆپیدیای تایبەتیان داناوە. کەچی تاکو ئێستا گەلی کورد بۆی نەڕەخساوە تا وەک ئەوان هەنگاوی سەرکەوتووانە لەو بوارەدا بنێت.

بێگومان نووسین و دانانی ئینسکلۆپیدیا.. شتێکی سووک و ئاسان، و کارو کردەی تاکەکەس نییە، بەڵکو کارێکی

Preview sample - page 3 of 5 - Soran University Academic Digital Library

زۆر گران‌و دژوارە، و هیمەت‌و هەوڵی چەندین کەس، و لێژنەی پسپۆڕی دەوێت، لە وڵاتانی دنیادا لە لایەن
چەندین لێژنەو پسپۆڕو زانایانەوە ڕێکدەخرێت، و پێویستی بە سەرچاوەی فراوان‌و توانای ماددی‌و مەعنەوی
هەیە، کە دەبێ بۆی بخرێتە بەردەست. ئەم ئینسکلۆپیدیایەی لەبەردەستدایە.. هەموو شتێك نییە، بەڵکو نمونەی
بەشێکی زۆر زۆر کەم‌و بچووکی بواری ئینسکلۆپیدیای جیهانییە، کە جگە لەوە ڕۆژ بە ڕۆژ لەزیادبوون‌و گۆڕانکاری
گەورەبووندایە.

ئەم ئەرکە گرانەش.. کە من گرتوومەتە ئەستۆی خۆم (کە بە تەنها کەسێك تەواو ناکرێت).. بە
فرمانێکی نیشتمانی‌و نەتەوایەتی پیرۆزی دەزانم. ئەوەی لە توانامدا بووە.. خستوومەتە پێناوییەوە و
مەبەستیشم تەنها خزمەتکردنی نەتەوەکەمە. چونکە قەڵەم‌و چەك، ئەمرۆ گرنگترین ڕابەرن بۆ سەلماندنی
سەندنی مافی چارەی خۆنووسین. لەبەرئەوە خۆم زۆر بە بەختیار دەزانم کە ئەو قەرزۆ ئەرکەی سەرشانمی
جێبەجێ بکەم. ئەگەر بەم کارەشم توانیبێتم بەردێك لە بناغەی پرۆژەی پێشخستن‌و گەشەکردنی زمانی
فەرهەنگی کوردی دابنێم.. ئەوا زۆر شادمانم‌و شانازی پێوە دەکەم. هەرچەندە کارێکی بچووکیش بێت
بەڵام لەلای خۆم زۆر گەورەیە، و بە ئەرکێکی مرۆڤایەتی‌و نەتەوایەتی سەرشانمی دەزانم.

داواکارم لە هەموو هاوزمان‌و خوێندەوارێکی کورد.. کە ئەم بەرهەمەم وەکو دیاریەکی بچووکی ڕێگای خەباتی
ڕۆشنبیریمان لێوەربگرێت. هەرچەندە بێ کەموکوڕیش نابێت، بەڵام هیوادارم ئەوە بزانن، کە ئەمە لە ئەنجامی
هەوڵ‌و ماندووبوونێکی زۆری چەندین ساڵە بەرهەم هاتووە. ئەگەر هەڵەیەکیشی تیابێت.. تکام وایە بۆم ڕاستی
بکەنەوە، و لێم ببوورن، چونکە کارێکی وا سەخت‌و بە تەنیا بار.. بێ هەڵە نابێت. لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە ستایشی
فراوانە، بۆ هەر ڕەخنەو بیروبۆچوونێکی جوانی بەڕێ‌و جێ، کە هیودارم بێبەشمان نەکەن لێی.. نەك ڕەخنەی
تێکدەرانە.

یاسین صابر صالح

١-جورج سارتون.. تاريخ العلم.. الجزء الأول ص ٤٣.

٢-ئینسکلۆپیدیا چییە؟ کەمال جەلال غەریب، ل ٢ و ٦٣ و ٨٠ و ٢٠١.

Preview sample - page 4 of 5 - Soran University Academic Digital Library

ناوی کتێب: ئینسایکلۆپیدیای گشتی - بەرگی یەکەم
یاسین صابر صالح
تایپو مۆنتاژ: جەمال دەرویش
تیراژ: ٣٠٠٠ دانە
نرخی هەرسێ بەرگەکە پەنجا هەزار دینارە
ژمارەی سپاردن: ١٥٢٤ی ٢٠٠٩
دەزگای چاپو پەخشی سەردەم
چاپی دووەم - کوردستان - سلێمانی
www.serdam.org

مافی لە چاپدانەوەی پارێزراوە بۆ دەزگای چاپو پەخشی سەردەم

Preview sample - page 5 of 5 - Soran University Academic Digital Library